

ZESTAW KONTROLNY DLA NAUCZYCIELA/-LKI

Lp.	Nazwa gatunku	Grupa*	Opis	Miniatura zdjęcia
1	dzwoniecznik wonny <i>Adenophora lilifolia</i>	P	Jestem wieloletnią rośliną, którą spotkacie w Polsce tylko, jeśli dopisze wam szczęście. Dorostam do 100 cm w świetlistych lasach, zaroślach i na ich obrzeżach. Lubię gleby lessowe lub piaszczysto-gliniaste. Od czerwca do sierpnia na końcu mojej łodygi kwitną jasnoniebieskie pachnące kwiaty w kształcie dzwoneczków, zebrane w luźną wiechę. Ludzie niszczą moje naturalne domy, a także zrywają mnie, choć jest to zakazane. Dlatego teraz jestem gatunkiem wymierającym.	
2	jarząbek zwyczajny <i>Bonasa bonasia</i>	B	Jestem najmniejszym europejskim kurakiem o krępej sylwetce i krótkich nogach. Nie przepadam za lataniem, więc wybieram się tylko w krótkie podróże. Mam szare upierzenie z łuskowatym czarnym wzorem, mały czubek na głowie, a pod okiem białą plamę. Moje podgardle jest czarne z białą obwódką, dziób - czarny i krótki. W Polsce zamieszkują gęste lasy iglaste i mieszane z bogatym runem w górach oraz na wschodzie kraju. Lubię kąpiele w piasku.	
3	bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	M	Jestem mądrym ziemnowodnym gryzoniem, podobno największym w całej Europie i Azji. Bardzo przywiązuję się do swojego terytorium, rodziny i drugiej połówki. Mam kilka wyjątkowych zdolności, m.in. umiem przebywać pod wodą nawet cały kwadrans, a moje silne siekacze ścinają drzewa o metrowej średnicy. Mam duży, spłaszczony ogon pokryty zrogowaciałą łuską, który pomaga mi nie tylko sterować w wodzie, ale też magazynuję w nim tłuszcz i dzięki temu nie marznę. Pracuję w nocy, dlatego ciężko jest mnie spotkać podczas leśnych wędrówek. Możecie jednak poznać mój dom po tamach i żeremiach, w których się skrywam.	
4	bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	B	Jestem dużym brodzącym ptakiem wędrownym, blisko spokrewnionym z jednym z waszych skrzydlatych ulubieńców. Moje pióra są czarne, z białym podogonem, piersią i brzuchem. Mam czerwone nogi, dziób oraz obwódki wokół oczu. W Polsce żyję w lasach liściastych i mieszanych, gdzie dociera mało światła, na podmokłych łąkach, stawach i trzęsawiskach. Lubię miejsca, gdzie mieszkają bobry, bo ich tamy tworzą małe rozlewiska – idealne dla mnie. Zakładam gniazda głównie w koronach drzew, ale potrafię też zbudować dom na skałach gór.	
5	minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>	F	Wędkarze uważają mnie za rybę, ale tak naprawdę to nią do końca nie jestem, bo choć mam skrzelę i małe płetwy, to brakuje mi żuchwy, którą posiada cała reszta ryb. Moje węzowate ciało i otwór gębowy - ssawka z osadzonymi wokół zębami sprawiają, że nie wygrałbym w żadnym konkursie piękności. Pochodzę za to z najstarszej linii ewolucyjnej kręgowców zwanej <i>Hyperoartia</i> , czyli jestem „żywą skamieliną”. W Polsce żyję w zimnej i dobrze natlenionej wodzie górnych odcinków rzek, głównie w dopływach Wisły.	
6	wydra europejska <i>Lutra lutra</i>	M	Jestem niewielkim drapieżnym ssakiem. Mam małe uszy i brązowe futerko z jasnym podgardlem. Choć mieszkam w całej Polsce, to jestem bardzo rzadka i zagrożona wyginięciem. Jeśli jednak dopisze Wam szczęście, spotkacie mnie nad brzegiem Bałtyku, nad nabrzeżami rzek, potoków, stawów i jezior. Buduję w skarpach nory, do których wejście znajduje się pod powierzchnią wody. Czasami zajmuję też nory lisów lub borsuków. Jedną z moich siostr gra Marlenę w serialu „Pingwiny z Madagaskaru”.	

7	piskorz <i>Misgurnus fossilis</i>	F	Jestem słodkowodną rybą, mieszkającą w zbiornikach wodnych o mulistym dnie, np. w rowach melioracyjnych, kanałach, starorzeczach czy stawach. Uaktywniam się w nocy. Mam brązowe ciało z bokami i brzuchem w kolorze żółtym lub pomarańczowo-czerwonym. Od moich oczu aż do ogona biegną ciemne i jasne równoległe smugi. Wokół otworu gębowego mam wąsiki. Choć na co dzień używam skrzel, to umiem także oddychać powietrzem atmosferycznym przy pomocy jelita. Wydaję wtedy charakterystyczny pisk.	
8	nocek duży <i>Myotis myotis</i>	M	Jestem nocnym ssakiem latającym. Spośród moich braci wyróżniam się dość znaczną wielkością i owalnym kształtem uszu. Na grzbiecie mam szarobrązowe lub brązowe futerko, a mój brzuszek jest biały. Mieszkam w południowo-zachodniej części Polski, najczęściej obok was – ludzi: na dużych strychach, w wieżach kościelnych czy w innych budowlach. Nocą wylatuję na żer do lasów z ubogim podszytem, na świeżo skoszone łąki lub do starych sadów. Zimą przenoszę się do piwnic, fortów lub jaskini, w których nie ma ujemnych temperatur. Tam smacznie śpię aż do kwietnia.	
9	kropiatka <i>Porzana porzana</i>	B	Jestem średniej wielkości ptakiem wodnym (do 24 cm) z krótkim dziobem, który jest pomarańczowy u nasady, zielony w środku, a brązowy na końcu. Mam oliwkowo-brązowe piórka w regularnie ułożone, niewielkie czarne i białe plamki. Prowadzę bardzo skryty tryb życia wśród gęstej roślinności na brzegach stawów, powolnych cieków i bagien. Najłatwiej zobaczyć mnie o zmroku, gdy wychodzę coś przekąsić. W Polsce jestem objęta ścisłą ochroną gatunkową, ponieważ coraz trudniej znaleźć mi dobre miejsce do mieszkania.	
10	traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	A	Jestem płazem ogoniastym, który może żyć zarówno w wodzie, jak i na lądzie. Lubię zbiorniki wodne o mulistym dnie i silnie zarośnięte roślinnością. Są one idealne do złożenia i ukrycia moich jaj, z których wylęgają się kijanki. Jako dorosły płaz mam brązowe lub czarne ciało z plamkami i brodawkami, 4 palce u łap przednich oraz 5 –u tylnych. Nie mam pazurów, za to przeciwnika ugryzę dwoma rzędami zębów. Mam też szczególną zdolność odtwarzania utraconych w walce kończyn lub ogona.	

*Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.

ZESTAW DLA UCZNIÓW/UCZENNIC

dzwoniecznik wonny

jarząbek zwyczajny

bóbr europejski

bocian czarny

minóg strumieniowy

wydra europejska

piskorz

nocek duży

kropiatka

traszka grzebieniasta

1. Jestem wieloletnią rośliną, którą spotkacie w Polsce tylko, jeśli dopisze wam szczęście. Dorastam do 100 cm w świetlistych lasach, zaroślach i na ich obrzeżach. Lubię gleby lessowe lub piaszczysto-gliniaste. Od czerwca do sierpnia na końcu mojej łodygi kwitną jasnoniebieskie pachnące kwiaty w kształcie dzwoneczków, zebrane w luźną wiechę. Ludzie niszczą moje naturalne domy, a także zrywają mnie, choć jest to zakazane. Dlatego teraz jestem gatunkiem wymierającym.

2. Jestem najmniejszym europejskim kurakiem o krępej sylwetce i krótkich nogach. Nie przepadam za lataniem, więc wybieram się tylko w krótkie podróże. Mam szare upierzenie z łuskowatym czarnym wzorem, mały czubek na głowie, a pod okiem białą plamę. Moje podgardle jest czarne z białą obwódką, dziób - czarny i krótki. W Polsce zamieszkują gęste lasy iglaste i mieszane z bogatym runem w górach oraz na wschodzie kraju. Lubię kąpiele w piasku.

3. Jestem mądrym ziemnowodnym gryzoniem, podobno największym w całej Europie i Azji. Bardzo przywiązuję się do swojego terytorium, rodziny i drugiej połówki. Mam kilka wyjątkowych zdolności, m.in. umiem przebywać pod wodą nawet cały kwadrans, a moje silne siekacze ścinają drzewa o metrowej średnicy. Mam duży, spłaszczony ogon pokryty zrogowaciałą łuską, który pomaga mi nie tylko sterować w wodzie, ale też magazynuje w nim tłuszcz i dzięki temu nie marznę. Pracuję w nocy, dlatego ciężko jest mnie spotkać podczas leśnych wędrówek. Możecie jednak poznać mój dom po tamach i żeremiach, w których się skrywam.

4. Jestem dużym brodzącym ptakiem wędrownym, blisko spokrewnionym z jednym z waszych skrzydlatych ulubieńców. Moje pióra są czarne, z białym podogonem, piersią i brzuchem. Mam czerwone nogi, dziób oraz obwódki wokół oczu. W Polsce żyję w lasach liściastych i mieszanych, gdzie dociera mało światła, na podmokłych łąkach, stawach i trzęsawiskach. Lubię miejsca, gdzie mieszkają bobry, bo ich tamy tworzą małe rozlewiska – idealne dla mnie. Zakładam gniazda głównie w koronach drzew, ale potrafię też zbudować dom na skałach gór.

5. Wędkarze uważają mnie za rybę, ale tak naprawdę to nią do końca nie jestem, bo choć mam skrzel i małe płetwy, to brakuje mi żuchwy, którą posiada cała reszta ryb. Moje węzowate ciało i otwór gębowy - ssawka z osadzonymi wokół zębami sprawiają, że nie wygrałbym w żadnym konkursie piękności. Pochodzę za to z najstarszej linii ewolucyjnej kręgowców zwanej *Hyperoartia*, czyli jestem „żywą skamieliną”. W Polsce żyję w zimnej i dobrze natlenionej wodzie górnych odcinków rzek, głównie w dopływach Wisły.

6. Jestem niewielkim drapieżnym ssakiem. Mam małe uszy i brązowe futerko z jasnym podgardlem. Choć mieszkam w całej Polsce, to jestem bardzo rzadka i zagrożona wyginięciem. Jeśli jednak dopisze Wam szczęście, spotkacie mnie nad brzegiem Bałtyku, nad nabrzeżami rzek, potoków, stawów i jezior. Buduję w skarpach nory, do których wejście znajduje się pod powierzchnią wody. Czasami zajmuję też nory lisów lub borsuków. Jedna z moich siostr gra Marlenę w serialu „Pingwiny z Madagaskaru”.

7. Jestem słodkowodną rybą, mieszkającą w zbiornikach wodnych o mulistym dnie, np. w rowach melioracyjnych, kanałach, starorzeczach czy stawach. Uaktywniam się w nocy. Mam brązowe ciało z bokami i brzuchem w kolorze żółtym lub pomarańczowo-czerwonym. Od moich oczu aż do ogona biegną ciemne i jasne równoległe smugi. Wokół otworu gębowe mam wąsiki. Choć na co dzień używam skrzeli, to umiem także oddychać powietrzem atmosferycznym przy pomocy jelita. Wydaję wtedy charakterystyczny pisk.	8. Jestem nocnym ssakiem latającym. Spośród moich braci wyróżniam się dość znaczną wielkością i owalnym kształtem uszu. Na grzbiecie mam szarobrązowe lub brązowe futerko, a mój brzuszek jest biały. Mieszkam w południowo-zachodniej części Polski, najczęściej obok was – ludzi: na dużych strychach, w wieżach kościelnych czy w innych budowlach. Nocą wylatuję na żer do lasów z ubogim podszytem, na świeżo skoszone łąki lub do starych sadów. Zimą przenoszę się do piwnic, fortów lub jaskini, w których nie ma ujemnych temperatur. Tam smacznie śpię aż do kwietnia.
9. Jestem średniej wielkości ptakiem wodnym (do 24 cm) z krótkim dziobem, który jest pomarańczowy u nasady, zielony w środku, a brązowy na końcu. Mam oliwkowo-brązowe piórka w regularnie ułożone, niewielkie czarne i białe plamki. Prowadzę bardzo skryty tryb życia wśród gęstej roślinności na brzegach stawów, powolnych cieków i bagien. Najłatwiej zobaczyć mnie o zmroku, gdy wychodzę coś przekąsić. W Polsce jestem objęta ścisłą ochroną gatunkową, ponieważ coraz trudniej znaleźć mi dobre miejsce do mieszkania.	10. Jestem płazem ogoniastym, który może żyć zarówno w wodzie, jak i na lądzie. Lubię zbiorniki wodne o mulistym dnie i silnie zarośnięte roślinnością. Są one idealne do złożenia i ukrycia moich jaj, z których wylęgają się kijanki. Jako dorosły płaz mam brązowe lub czarne ciało z plamkami i brodawkami, 4 palce u łap przednich oraz 5 –u tylnych. Nie mam pazurów, za to przeciwnika ugryzę dwoma rzędami zębów. Mam też szczególną zdolność odtwarzania utraconych w walce kończyn lub ogona.

Projekt finansowany z:

www.eegrants.org

Pomoce zostały opracowane w ramach projektu Zgodnie z Naturą, prowadzonego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej.

www.globalna.ceo.org.pl

Opracowanie: Paulina Brokos

Źródło fotografii: <http://www.wikipedia.org/>, <http://www.marbef.org/>, <http://www.bbc.co.uk/>